

Dr. Cüneyt Gülabi VURUCU

**İŞ HUKUKUNDA
ORTAK SAĞLIK VE GÜVENLİK BİRİMİNİN
İŞLEV VE İŞLERLİĞİ**

60.Yıl
FİLİZ KİTABEVİ
2023

MART 2023

ISBN: 978-975-368-835-2

BASKI

Kiraz Medya Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Matbaacı Sertifika Numarası: 40162

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(212) 850 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitavebi.com
bilgi@filizkitavebi.com
Yayıncı Sertifika Numarası: 48596

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanuni iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

SUNUŞ

Çalışma yaşamının en önemli konularından biri, çalışanların iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasıdır. İş sağlığı ve güvenliğini koruma hakkı, bir insan hakkı olarak yaşama hakkının iş yerindeki uzantısıdır. İş sağlığı ve güvenliği hukukunun somutlaşmış hali, çalışanların iş sağlığı ve güvenliğinin korunmasıdır. İş sağlığı ve güvenliğinin korunması, işçinin sır saklama ve sadakat borcu karşılığında işverenin, işçisini, koruma ve gözetme borcu kapsamında yer alır.

Ülkemizde, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması, Avrupa Birliği İş Sağlığı ve Güvenliğine Dair 89/391/EEC Çerçeve Direktifinin kabulünün ardından, 4857 sayılı İş Kanunu'ndaki İş Sağlığı ve Güvenliğiyle ilgili düzenlemelerin yetersizliği nedeniyle çıkarılan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunuyla sağlanmıştır. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili reform niteliğindeki düzenlemeleriyle, 01.01.2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Çıkarılan bu yeni kanunla, işverenin, işçisini koruma ve gözetme borcu, süreç yönetimine dönüştürülerek, tüm çalışanları kapsayan daha korumacı bir yapı oluşturulmuş, işverenin iş sağlığı güvenliğini, koruma gözetme borcu ve sorumluluğu arttırılmıştır.

İşverenin süreç yönetiminde yer alan, işverenle birlikte iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini sağlama görev ve sorumluluğunu yüklenen kurumlardan biri de, Ortak Sağlık Güvenlik Birimleridir. İşverenle, işyerlerindeki iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini sağlama konusunda sorumluluk yüklenen Ortak Sağlık Güvenlik Birimleri, bu hizmetleri gerçekleştirirken, hukuken altışveren kimliği taşımaktadırlar.

İnsan haklarının korunması temelinde çalışanların iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasında, hukuki sorumluluğun sınırlarını alabildiğince genişletmek ihtiyacı bulunurken, işverenle birlikte görev yüklenen, Ortak Sağlık Güvenlik Birimleri, bu sorumluluğu nasıl ve ne kadar taşıyabileceklerdir? İş sağlığı ve güvenliği hakkının korunmasında, bu hakkın nasıl korunacağı, sorumlulukların nasıl taşınıp, paylaşılacağı konusu,

hassasiyetle üzerinde durulması gereken konuların başında gelmektedir. İşverenlerin hukuki sorumluluklarını, Ortak Sağlık Güvenlik Birimlerine devretmesi mümkün müdür? İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini sağlama görev ve sorumluluğunu yüklenen, Ortak Sağlık Güvenlik Birimleri, bu sorumluluğu tüm çalışanların karşılayacakları riskleri kapsayacak şekilde nasıl taşıyabileceklerdir? İş sağlığı ve güvenliğini sağlama hizmeti sunan Ortak Sağlık Güvenlik Birimlerinin taşıdığı bu sorumluluğun bir sınırı var mıdır? Ortak Sağlık Güvenlik Birimleri açısından, hukuki sorumluluğun sınırları nasıl belirlenecektir? İşverenle birlikte taşınan bu hukuki sorumluluk, çalışanların ihtiyacı olan korumayı tam anlamıyla sağlayabilecek midir?

İçinde birçok yeni sorun ve açmazı barındıran bu sorumluluğunun taşınmasında, Ortak Sağlık Güvenlik Birimleri işlevlerini hakkıyla ve yeterince gerçekleştirebiliyorlar mı? Bu sorulara cevap arayan ve Ortak Sağlık Güvenlik Birimlerinin işlev ve işlerlikleri araştıran bu çalışma, hukukçu kimliği yanında, aynı zamanda bir mühendis kimliği de taşıyan araştırmacının çoklu bakış açısını da yansıtabilecek şekilde yapılması nedeniyle, çalışmanın, iş sağlığı ve güvenliği alanında yararlı olmasını diliyorum, çalışmayı gerçekleştiren, değerli öğrencim Dr. Cüneyt Gülabi Vurucu'yu tebrik ederek kutluyor, çalışmalarının aynı hızda devamını bekliyorum.

Prof. Dr. Zehra Gönül Balkır

Aramızdan Ayulanlara...

ÖNSÖZ

Pandemi döneminde başlanılan çalışmanın, kitap olarak yayımlanması aşamasında, ülkemizde “Deprem Faciası” yaşanmıştır. Benzer olayların öncelikle gerçekleşmemesi, hiç değilse olumsuz sonuçlarının en aza indirilebilmesi boyutlarında, diğer disiplinlerin yanı sıra iş sağlığı ve güvenliği de yer almaktadır. Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerinin faaliyet konuları, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasıdır.

Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerinin, iş sağlığı ve güvenliğinin oluşturulmasındaki işlevselliği ve işlerliği ile öne çıkan hukuksal yapısının değerlendirildiği kitap, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Doktora Programında kabul edilen tezin yayımlanmasıdır.

Yoğun mesaisinde danışmanlık yapmayı üstlenerek onurlandıran, tez konusunun seçilmesiyle başlayan zorlu süreçte; hayata farklı pencerelerden bakan kişiliğinin yansması olan edebî üslubu ile bilimsel etkinliğin niteliklerini özümseterek, karşılaştığım sorunlarda engin bakış açısıyla çözümler üreten, Kıymetli Hocam Prof. Dr. Z. Gönül Balkır, içten teşekkür edilmesi gerekenlerin başında yer almaktadır. Danışman Hocamın ifadesiyle, tez adının verilmesinde “isim babası” olan Değerli Hocam, Prof. Dr. Müslüm Akıncı’ya da akademik çalışmanın ortaya çıkmasındaki, olmazsa olmaz nitelikteki katkılarından dolayı müteşekkirim.

Sayın İsmet Oruç’un ilkeli yayıncılık anlayışıyla kurulan, akademik yayın dünyasında ayrıcalıklı yerini yöneticisi Sayın Oğuzhan Oruç ile alan, Filiz Kitabevi mensuplarından Sayın Zeynep Oruç Tatlı ve Sayın Özge Dane’nin, eserin okuyucusuna kavuşmasında fedakârca, samimi emeklerinden dolayı ayrı ayrı şükranlarımı sunarım.

Yaşanılması istenilmeyecek olaylar zincirinde, aramızdan ayrılanlara vefa duygusuyla ithaf edilen eser, yararlı olabildiği ölçüde amacına ulaşmış olacaktır.

Şanlıurfa, 21.02.2023

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	III
ÖNSÖZ.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR.....	XIX
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HAKKI VE TARİHSEL GELİŞİMİ 5

1.1.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkının Kavramsal Oluşum	5
Süreci	5
1.1.2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Hukuksal Gelişimi	9
1.1.2.1. Dünyadaki Hukuksal Gelişimi	10
1.1.2.2. Türk Hukukundaki Gelişimi	17
1.1.2.2.1. Cumhuriyet Öncesinde İş Sağlığı ve Güvenliği	18
1.1.2.2.2. Cumhuriyet Sonrasında İş Sağlığı ve Güvenliğinin.....	21
Gelişimi	21
1.1.2.2.2.1. 1593 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha	
Kanunu'ndaki Düzenlemeler	22
1.1.2.2.2.2. İş ve Sosyal Güvenlik Hukukundaki Yasal	
Düzenlemeler	25
1.1.2.2.2.3. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	
ile Getirilen Düzenlemeler	32

1.2. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HİZMETLERİNDE DIŞ KAYNAK

KULLANIMI.....	36
1.2.1. Uluslararası Belgelerde Dış Kaynaklı İş Sağlığı ve	37
Güvenliği	37
1.2.2. Ülke Örneklerinde Dış Kaynaklı İş Sağlığı ve Güvenliği	38
1.2.2.1. Amerika Birleşik Devletleri'nde İş Sağlığı ve Güvenliği	39
1.2.2.2. Avrupa Birliği Üyesi Ülke Örneklerinde Dış Kaynaklı İş Sağlığı ve	
Güvenliği	39
1.2.2.2.1. Almanya'da Dış Kaynaklı İş Sağlığı ve Güvenliği.....	40

1.2.2.2.2. Fransa’da Dış Kaynaklı İş Sağlığı ve Güvenliği.....	40
1.2.2.2.3. İspanya’da Dış Kaynaklı İş Sağlığı ve Güvenliği.....	41
1.2.2.2.4. İsveç’te Dış Kaynaklı İş Sağlığı ve Güvenliği.....	41
1.2.2.2.5. İtalya’da Dış Kaynaklı İş Sağlığı ve Güvenliği	42
1.2.2.3. Brezilya’da Dış Kaynaklı İş Sağlığı ve Güvenliği	42
1.2.2.4. Çin Halk Cumhuriyeti’nde Dış Kaynaklı İş Sağlığı ve Güvenliği	43
1.2.2.5. Endonezya’da Dış Kaynaklı İş Sağlığı ve Güvenliği	43
1.2.2.6. Hindistan’da Dış Kaynaklı İş Sağlığı ve Güvenliği	44
1.2.2.7. İngiltere’de Dış Kaynaklı İş Sağlığı ve Güvenliği	44
1.2.2.8. Japonya’da Dış Kaynaklı İş Sağlığı ve Güvenliği.....	45
1.2.2.9. Kanada’da Dış Kaynaklı İş Sağlığı ve Güvenliği	45
1.2.2.10. Rusya Federasyonu’nda Dış Kaynaklı İş Sağlığı ve Güvenliği ..	46
1.2.3. Türkiye’deki Dış Kaynaklı İş Sağlığı ve Güvenliği Düzenlemelerinin Gelişimi.....	47
1.2.3.1. Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi Öncesindeki Düzenlemelerin Gelişimi	47
1.2.3.2. Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi Düzenlemelerinin Gelişimi	50
1.2.3.3. Çalışan Sağlığı Merkezi Düzenlemelerinin Gelişimi	52
1.2.4. Türkiye’deki Dış Kaynaklı İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerine ilişkin Düzenlemelerdeki Gelişimin Değerlendirilmesi	54
1.2.4.1. Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi Öncesindeki Düzenlemelerdeki Gelişimin Değerlendirilmesi.....	54
1.2.4.2. Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi Düzenlemelerindeki Gelişimin Değerlendirilmesi	58
1.2.4.3. Çalışan Sağlığı Merkezindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi	63
1.2.4.3.1. Çalışan Sağlığı Merkezinin Yasal Dayanak Sorunu	64
1.2.4.3.2. Çalışan Sağlığı Merkezinin İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’ndaki Yasal Dayanağı	66
1.2.4.3.3. Çalışan Sağlığı Merkezinin Hukuksal Düzenlemelerdeki Dayanakları.....	68
1.3. ORTAK SAĞLIK VE GÜVENLİK BİRİMİNİN TANIMI.....	72
1.3.1. Mevzuatımızda Ortak Sağlık ve Güvenlik Biriminin Tanımı	72
1.3.2. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasasındaki Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi Tanımı	73
1.4. ORTAK SAĞLIK VE GÜVENLİK BİRİMİNİN UNSURLARI	73
1.4.1. Ortak Sağlık ve Güvenlik Biriminin Kurucuları	74
1.4.1.1. Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Kurucu Olabilmesi	74

1.4.1.1.1. Merkezi İdarelerin Kurucu Olabilmesi	77
1.4.1.1.1.1. Başkent Teşkilatının Kurucu Olabilmesi	78
1.4.1.1.1.1.1. Cumhurbaşkanlığı'nın Kurucu Olabilmesi	78
1.4.1.1.1.1.2. Bakanlıkların Kurucu Olabilmesi	80
1.4.1.1.1.1.3. Başkentteki Yardımcı Kuruluşların Kurucu Olabilmesi	82
1.4.1.1.1.2. Merkezi İdarenin Taşra Teşkilatının Kurucu Olabilmesi	86
1.4.1.1.2. Yerinden Yönetim Kuruluşlarının Kurucu Olabilmesi ..	88
1.4.1.1.2.1. Yer Bakımından Yerinden Yönetim Kuruluşlarının Kurucu Olabilmesi	88
1.4.1.1.2.2. Hizmet Bakımından Yerinden Yönetim Kuruluşlarının Kurucu Olabilmesi.....	90
1.4.1.2. Organize Sanayi Bölgelerinin Kurucu Olabilmesi	91
1.4.1.3. Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Faaliyet Gösteren Şirketlerin Kurucu Olabilmesi.....	93
1.4.1.3.1. Anonim Şirketlerin Kurucu Olabilmesi	94
1.4.1.3.2. Limited Şirketlerin Kurucu Olabilmesi	95
1.4.1.3.3. Kollektif Şirketin Kurucu Olabilmesi.....	96
1.4.1.3.4. Komandit Şirketin Kurucu Olabilmesi	97
1.4.1.3.4.1. Adi Komandit Şirketin Kurucu Olabilmesi.....	98
1.4.1.3.4.2. Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketin Kurucu Olabilmesi.....	99
1.4.1.3.5. Kooperatiflerin Kurucu Olabilmesi	100
1.4.2. İşyerlerine İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerini Sunmak.....	101
1.4.3. Gerekli Donanım ve Zorunlu Personel Bulunması	104
1.4.3.1. Gerekli Donanım Sağlanması	105
1.4.3.2. Zorunlu Personelin Bulunması.....	106
1.4.4. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yetkilendirmesi	106
1.4.4.1. Yetkilendirmenin Hukuksal Niteliği	106
1.4.4.2. Yetkilendirmenin Şekli	108

İKİNCİ BÖLÜM

2. ORTAK SAĞLIK VE GÜVENLİK BİRİMLERİNİN HUKUKİ STATÜSÜ	111
2.1. ORTAK SAĞLIK VE GÜVENLİK BİRİMİNDE ZORUNLU PERSONELİN İŞLEV VE İŞLERLİĞİ	111
2.1.1. Sorumlu Müdür'ün Bulunması.....	111
2.1.1.2. Sorumlu Müdür'ün İşlev ve Sorumlulukları	112
2.1.2. İş Güvenliği Uzmanının Bulunması.....	113
2.1.2.1. İş Güvenliği Uzmanının Tanımı ve Yetkinlik Koşulları	114
2.1.2.2. İş Güvenliği Uzmanının Eğitilmesi.....	115
2.1.2.3. İş Güvenliği Uzmanının İşlevleri	119
2.1.2.3.1. İş Güvenliği Uzmanının Rehberlik ve Danışmanlığı .	121
2.1.2.3.2. İş Güvenliği Uzmanının Çalışanları Eğitme ve	122
Bilgilendirme Yükümlülüğü.....	122
2.1.2.3.3. İş Güvenliği Uzmanının İşbirliği ve Eşgüdüm	123
Yükümlülüğü.....	123
2.1.2.3.4. İş Güvenliği Uzmanının Gözetim ve Denetim	125
Yükümlülüğü.....	125
2.1.2.3.5. İş güvenliği Uzmanının Kayıt ve Bildirim	126
Yükümlülüğü.....	126
2.1.2.4. İş Güvenliği Uzmanının Sorumluluğu ve Dayanağı	127
2.1.3. İşyeri Hekimi ve İşyeri Hekiminin Tarihçesi	129
2.1.3.1. İşyeri Hekiminin Tanım ve Yetkinlik Koşulları.....	130
2.1.3.2. İşyeri Hekiminin İşlevleri	132
2.1.3.2.1. İşyeri Hekiminin Rehberlik ve Danışmanlık	
Yükümlülüğü.....	134
2.1.3.2.2. İşyeri Hekiminin Eğitme ve Bilgilendirme	136
Yükümlülüğü.....	136
2.1.3.2.3. İşyeri Hekiminin İşbirliği ve Eşgüdüm Sorumluluğu	138
2.1.3.4. İşyeri Hekiminin Gözetim ve Denetim Sorumluluğu.....	139
2.1.3.2.5. İşyeri Hekiminin Kayıt ve Bildirim Yükümlülüğü	141
2.1.3.3. İşyeri Hekiminin Mesleki Sorumluluğu.....	143
2.1.4. Sağlık Personelinin Bulunması	145
2.1.4.1. Sağlık Personelinin İşlevleri	147
2.1.4.2. Sağlık Personelinin Yetki ve Sorumluluğu	148

2.2. ORTAK SAĞLIK VE GÜVENLİK BİRİMLERİNİN YETKİN PERSONELİ ARASINDAKİ İLİŞKİ İLE MESLEKİ GÜVENCE	150
2.2.1 Yetkin Olan Zorunlu Personelin Hukuki Statüsü	150
2.2.2. İş Güvenliği Uzmanı ve İşyeri Hekiminin İş Güvencesi.....	153
2.3. ORTAK SAĞLIK VE GÜVENLİK BİRİMİNİN ALT İŞVEREN OLARAK KURDUĞU İLİŞKİ.....	158
2.3.1. Ortak Sağlık ve Güvenlik Biriminin Bir Alt İşverenlik Kurumu Olarak Tanımlanması.....	161
2.3.2. Alt İşverenlik Kurumunun Kavramsal Oluşum Süreci	163
2.3.3. Alt İşverenliğe İlişkin Yasal Düzenlemelerin Gelişimi.....	164
2.3.4. Alt İşverenlik Kurumunun Tanımı	169
2.3.5. Alt İşverenliğin Unsurları	171
2.3.5.1. Asıl İşverenin Bulunması	172
2.3.5.2. Devredilecek İşler	173
2.3.5.2.1. Asıl İşler.....	173
2.3.5.2.2. Yardımcı İşler	181
2.3.5.3. İşin Görüleceği Yer	183
2.3.5.4. İşçilerin Özgülenmesi	186
2.3.6. Alt İşverenliğin Muvazaalı Kurulması	191
2.3.6.1. Muvazaa Uygulamalarının Yasal Görünümleri	194
2.3.6.1.1. Asıl İşveren İşçilerini Alt İşverenin Çalıştırması.....	198
2.3.6.1.2. Asıl İşverenin İşçisinin Alt İşveren Olması	202
2.3.6.1.3. Asıl İşin Bölünerek Alt İşverene Verilmesi.....	205
2.3.6.2.1. Alt İşveren İşçilerinin İşe Uygun Olmaması.....	209
2.3.6.2.2. Alt İşverende Yeterli Ekipman Olmaması ..	210
2.3.6.3. Uygulamada Karşılaşılan Muvazaalı Durumlar	212
2.3.6.3.1. Alt İşveren Değişikliğinde İşçi Değişikliği Olmaması.....	212
2.3.6.3.2. Asıl İşverenin Alt İşveren İşçilerini İşe Alıp İşten Çıkartabilmesi.....	213
2.3.6.3.3. Asıl İşverenin Alt İşveren İşçilerini Yönetmesi	214
2.3.6.4. Alt İşverenlik Muvazasının Yaptırımları	215
2.3.6.5. Kamu Kurum ve Kuruluşlarına İlişkin Düzenleme ve Yaptırımlar	218
2.3.7. Asıl İşverenin Birlikte (Müteselsil) Sorumluluğu	224
2.3.7.1. Birlikte Sorumluluğun Niteliği	224

2.3.7.2. Birlikte Sorumluluğun Kapsamı	226
2.3.7.2.1. İşveren Olarak Birlikte Sorumluluk	226
2.3.7.2.2. Yer Olarak Birlikte Sorumluluk	228
2.3.7.2.3. İçerik Olarak Birlikte Sorumluluk.....	228
2.3.7.2.4. Zaman Olarak Birlikte Sorumluluk.....	231
2.3.7.3. Asıl İşverenin Alt İşverene Rücu Etmesi	232
2.3.8. Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi ile Yapılan Hizmet Alım Sözleşmelerinde Uygulanacak Yasa Hükmüne İlişkin Değerlendirme...	233
2.3.9. Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi ile Yapılan Hizmet Alım Sözleşmelerinin Borçlar Hukukundaki Niteliği	234

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ORTAK SAĞLIK VE GÜVENLİK BİRİMİNİN YÜKÜMLÜLÜK VE SORUMLULUKLARI.....	239
3.1. ORTAK SAĞLIK VE GÜVENLİK BİRİMİNİN İŞVEREN YÖNÜYLE YÜKÜMLÜLÜKLERİ	239
3.1.2. Çalışanların Eğitilmesi Bilgilendirilmesi ve Denetlenmesi Yükümlülüğü	241
3.1.3. Risk Değerlendirmesi Yapma ve Tehlike Sınıfını Belirleme Yükümlülüğü	245
3.1.4. Sağlık Gözetimi Yükümlülüğü.....	246
3.1.5. İş kazası ve Meslek Hastalıklarının Kaydı ve Bildirilmesi Yükümlülüğü	247
3.1.6. Acil Durumlar İlişkin Önlem Alma ile Tahliye Yükümlülükleri.....	248
3.1.7. İşyerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Organizasyonu Yapma Yükümlülüğü	250
3.1.8. Çalışanların Görüşlerinin Alınması ve Katılımlarının Sağlanması Yükümlülüğü	251
3.2. ORTAK SAĞLIK VE GÜVENLİK BİRİMİ OLARAK YÜKÜMLÜLÜKLERİ	253
3.2.1. Sağlıklı ve Güvenli Çalışma Ortamı Oluşturulmasına Katkıda Bulunmak.....	254
3.2.2. İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İdari Kayıt ve İşlemleri Yürütmek.....	255
3.2.3. İşin Normal Akışını Aksatmamak.....	256
3.2.4. İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Devredilememesi.....	257
3.3. ORTAK SAĞLIK VE GÜVENLİK BİRİMİNİN SORUMLULUKLARI.....	258

3.3.1. Tazminat Sorumluluğu.....	258
3.3.1.1. Tazminatın Kapsamı	261
3.3.1.1.1. Maddi Tazminat Sorumluluğu	262
3.3.1.1.2. Destekten Yoksun Kalma Tazminatı	264
3.3.1.1.3. Manevi Tazminat Sorumluluğu	266
3.3.1.2. Tazminat Talebinde Bulunabilecekler	268
3.3.1.2.1. Çalışanların Tazminat Talebi	268
3.3.1.2.2. İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmeti Alan İşverene Karşı Tazminat Sorumluluğu	269
3.3.1.2.2.1. Hizmet Alan İşverenin Zararları Bakımından Tazminat Talebi	270
3.3.1.2.2.2. Hizmet Alan İşverenin Rücu Yoluyla Tazminat Talebi	271
3.3.1.2.3. Üçüncü Kişilerin Tazminat Talebi	273
3.3.1.2.4. Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Rücu Edilmesi	274
3.3.2. Kamusal Nitelikteki Yaptırımlar	276
3.3.2.1. İşveren Olarak Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimine	279
Uygulanacak Kamusal Yaptırımlar	279
3.3.2.1.1. İşin Durdurulması Kararı	280
3.3.2.1.1.1. İşin Durdurulması Kararında Aranan Uysurlar.....	281
3.3.2.1.1.2. İşin Durdurulması Kararında Yöntem.....	285
3.3.2.1.1.2.1. İlkesel Olarak Durdurma Kararı.....	285
3.3.2.1.1.2.2. Ayrık Durum Uygulamaları	289
3.3.2.1.1.2.2.1. İş Müfettişinin Sınırlı Yetkisi.....	289
3.3.2.1.1.2.2.2. Askeri ve Yurt Güvenliği ile İlgili İşyerlerinde İşin Durdurulması	291
3.3.2.1.1.3. İşin Durdurulması Kararına Karşı Başvuru Yolları.....	293
3.3.2.1.1.3.1. İşin Durdurulması Kararına İtiraz Yolu	293

3.3.2.1.1.3.2. İşin Durdurulmasındaki Mühürlemenin Geçici Kaldırılması	296
3.3.2.1.1.3.3. İşin Durdurulması Kararının Kaldırılması.....	298
3.3.2.1.1.4. İşin Durdurulmasında Çalışanların Haklarının Korunması.....	300
3.3.2.1.2. Kamu İhalesinden Yasaklanma Kararı.....	306
3.3.2.1.2.1. Kamu İhalesinden Yasaklanma Kararında Aranılan Unsurlar	308
3.3.2.1.2.2. Kamu İhalesinden Yasaklanma Kararında Yöntem.....	310
3.3.2.1.3. İdari Para Cezaları	312
3.3.2.1.3.1. İdari Para Cezasında Sorumlu Olan Kişi ve Kurumlar.....	315
3.3.2.1.3.2. İdari Para Cezasına Konu Fiiller	317
3.3.2.1.3.2.1. İşverenin Genel Yükümlülüğüne Aykırılık Halleri	317
3.3.2.1.3.2.2. İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerine Aykırılık Halleri	318
3.3.2.1.3.2.3. İşyeri Hekimleri ile İş Güvenliği Uzmanları Bakımından Aykırılık Halleri	320
3.3.2.1.3.2.4. Risk Değerlendirmesine Aykırılık Halleri.....	321
3.3.2.1.3.2.5. Acil Durum Planları ile Tahliye Bakımından Aykırılık ve İhlaller.....	322
3.3.2.1.3.2.6. İş Kazası ve Meslek Hastalıklarında Kayıt ile Bildirim Yükümlülüğüne Aykırılık.....	323
3.3.2.1.3.2.7. Sağlık Gözetiminde Aykırılık ve İhlaller	325

3.3.2.1.3.2.8. Çalışanların Bilgilendirilmesinde Aykırılık ve İhlaller	325
3.3.2.1.3.2.9. Çalışanların Eğitilmesinde Aykırılık ve İhlaller.....	327
3.3.2.1.3.2.10. Çalışanların Görüşünü Alıp Katılımlarını Sağlamada Aykırılık Halleri	329
3.3.2.1.3.2.11. Çalışan Temsilcisi Görevlendirmede Aykırılık ve İhlaller	330
3.3.2.1.3.2.12. İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu Bakımından Aykırılık ve İhlaller	332
3.3.2.1.3.2.13. İş Sağlığı ve Güvenliği Denetiminde Aykırılık ve İhlaller	333
3.3.2.1.3.2.14. İşin Durdurulmasında Aykırılık ve İhlaller.....	334
3.3.2.1.3.2.15. Güvenlik Raporu ile Büyük Kaza Önleme Politika Belgesinde Aykırılık ve İhlaller	335
3.3.2.1.3.2.17. Kişisel Koruyucu Donanım Temin Edilmesinde Aykırılık	337
3.3.2.1.3.2.18. Takip Sistemi Bakımından Aykırılık ve İhlaller.....	338
3.3.2.1.3.3. İdari Para Cezalarına Başvuru Yolu	339
3.3.2.1.4. İşçilerin Çalışmaktan Alıkonulması	340
3.3.2.2. Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerine Özgü	341
Uygulanacak Kamusal Yaptırımlar	341
3.3.2.2.1. İhtar Verilmesi	342
3.3.2.2.2. Kurumun Yetki Belgesinin Askıya Alınması	343
3.3.2.2.3. Kurumun Yetki Belgesinin İptali.....	345
SONUÇ	347
KAYNAKÇA	351

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
a.g.e	: adı geçen eser
a.g.m	: adı geçen makale
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AİY	: Alt İşverenlik Yönetmeliği
AY	: Anayasa
AYGİDY	: Askerî İşyerleri ile Yurt Güvenliği için Gerekli Maddeler Üretilen İşyerlerinin Denetimi, Teftişı ve Bu İşyerlerinde İşin Durdurulması Hakkında Yönetmelik
AYM	: Anayasa Mahkemesi
Bağ-Kur	: Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız alışanlar Sigortaar Kurumu
B.C.	: Before Christ (Milattan Önce)
BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CK	: Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
ÇASMER	: alışan Sağlığı Merkezi
SGYY	: Çalışanların Sağlık Gözetimine Yönelik Tıbbi Tetkiklerin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
ÇEİS	: Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası
İSGEY	: Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
ÇSGB	: Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
d.	: Dipnot
E.	: Esas

XX

Ed.	: Editör
f.	: Fıkra
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBBGK	: İctihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu
İDDK	: İdari Dava Daireleri Kurulu
İGUY	: İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik
İHDSPY	: İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri ile İlgili Yönetmelik
İİDY	: İşyerlerinde İşin Durdurulmasına Dair Yönetmelik
İK	: İş Kanunu
İNTES	: Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası
İSG	: İş Sağlığı ve Güvenliği
İSG-KATİP	: İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri ile ilgili iş ve işlemlerin İSGGM kayıt, takip ve izlenmesi amacıyla kullanılan iş sağlığı ve güvenliği kayıt, takip ve izleme programı
İSGB	: İş Sağlığı ve Güvenliği Birimi
İSGGM	: İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü
İSGH	: İş Sağlığı Güvenliği Hukuku
İSGHY	: İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği
İSGK	: 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu
İSGRDY	: İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği
İSGÜM	: İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü
İTO	: İstanbul Ticaret Odası
K.	: Karar
KAMU-İŞ	: Kamu İşletmeleri İşverenleri Sendikaları
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
L	: Legislation (Mevzuat)

m.	: Madde
MESS	: Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası
M.Ö.	: Milattan önce
M.S.	: Milattan sonra
MSB	: Milli Savunma Bakanlığı
OJEC	: Official Journal of the European Communities (AB Resmi Gazetesi)
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
OSGB	: Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi
RG	: Resmi Gazete
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SMMSTY	: Sağlık Meslek Mensuplarının Tıbbî İşlem ve Uygulamaları Nedeniyle Soruşturulmasına ve İdarece Ödenen Tazminatın Rücu Edilmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
SSGSSK	: 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
STİSK	: 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TES-İŞ	: Türkiye Enerji, Su ve Gaz İşçileri Sendikası
TİHK	: Türkiye İnsan Hakları Kurumu
TİSK	: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSMB	: Toplum Sağlığı Merkezi Birimi

- TŞSTİK** : Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun
TTK : Türk Ticaret Kanunu
TTŞÇCSİS : Türkiye Toprak, Seramik, Çimento ve Cam Sanayii İşverenleri Sendikası (Toprak İşveren Sendikası).
TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜHİS : Türk Ağır Sanayi ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası
TÜRK-İŞ : Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
UÇÖ : Uluslararası Çalışma Örgütü
vd. : ve devamı

GİRİŞ

İş sağlığı ve güvenliği kaynağını yaşam hakkında bulmakla, geçmişi insanlık tarihi kadar eskiye uzanmaktadır. Özellikle sanayileşme devrimi sürecinde yaşanan teknolojik gelişmelerin hızında, günümüzdeki bilişim alanında uygulamada yerini alan yeniliklerle baş döndürücü bir seviyeye ulaşılmış, çalışma yaşamında risklerin artışı ve bu risklerin iş kazalarına yansımaları, iş sağlığı ve güvenliğini ön plana çıkarmıştır.

Teknolojik gelişmeler, her alanda yapılan üretimlerin seri ve nitelikli olmasını zorunlu duruma getirmiştir. Küresel veya sektörel anlamda ortaya çıkan yenilikler gibi, krizlerde de olanakları kısıtlı bulunan işverenleri, istihdam konusunda çıkan sorunları gidermede, yenilikçi zm yollarına itmiştir. Böylelikle istihdam alanında, klasik şekillerin dışında kalan, elastik yapılara yönelme olmuştur. İşverenler, alt işverenlik, geçici iş ilişkisi gibi kurumlarda, başka işverenlerle birlikte çalışılmaya başlamıştır. Alt işverenlik gibi hukuki kurumlarda, işyerlerindeki bir kısım işlerin başka işverenlerce yürütülmesi, kimi zaman yararlı olduğu gibi, kimi zaman adeta bir zorunluluk haline gelmiştir. Ekonomik olarak, asıl işverenle kıyaslandığında, alt işverenin olanakları daha az seviyededir. İşçilerin korunması ilkesiyle birlikte, sosyal devlet ilkesi uyarınca yasa koyucu tarafından, alt işveren işçilerinin haklarına koruyucu düzenlemeler getirilmiş, alt işveren ilişkisinin kurulmasına ilişkin sınırlamalar getirilmiştir. İşçilerin korunmasını sağlayacak olan iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sağlanmasıdaki düzenlemelerden biri de bir alt işveren kurumu olan, Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerinin kurulması ve işlerlik kazanmasıdır.

İş Hukuku bünyesinde iş sağlığı ve güvenliğinin tesis edilmesi, anayasal bir hak olan yaşam hakkına dayanmaktadır. İşverenlerin bu anayasal hakkın sağlanmasında, bir başka işveren olan Ortak Sağlık ve

Güvenlik Birimlerinden yararlanması uygulamada yaygın olarak görülmektedir.

İş dünyasında, sayıları ve niteliksel etkileri gözetildiğinde, İş Hukukunda uygulamadaki yaygın şekliyle Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerinin işlev ve işlerliğinin teorik olarak değerlendirilmesi, hukuksal sorunlarda çözüm getiren ihtiyaçları ortaya çıkarmaktadır.

Bu çalışmada temel amaç, iş hukukunda Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerinin uygulamada öne çıkan görüntüsü ile işlev ve işlerliğinin incelenmesidir. Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerinden iş sağlığı ve güvenliği sağlayan işverenin, edim sağlamada kurduğu sözleşmenin hukuksal niteliği ve sonuçları ile Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerinin kurumsal yapıları, sundukları edime ilişkin yükümlülükleri ve sorumlulukları; iş sağlığı ve güvenliği kapsamında işveren olma ve özgün yapıları ayrı ayrı ele alınmış, yapılan çalışmada tazminat ve kamusal nitelikteki yaptırım boyutları, incelenmiştir. Ancak Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerinin, iş hukukundaki niteliği ve kapsamını irdeleyen çalışmamızda, genel uygulamada yer almayan, Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerinden iş sağlığı ve güvenliği hizmeti alınırken, Ortak Sağlık ve Güvenlik Biriminin kurucusu olan tüzel kişiliğe hizmet sunması ile holding bünyesi içinde veya aynı şirketler topluluğuna bağlı olan şirketin Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi kurucusu olması durumunda, belirtilen yapı içerisindeki diğer şirketlere hizmet vermesi, çalışmamızın kapsamı dışında tutulmuştur.

Çalışmamızın ilk bölümü, Ortak Sağlık ve Güvenlik Biriminin hukuki yapısıyla, Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerinin sundukları hizmetlerin kaynağında yer alan iş sağlığı ve güvenliği hakkının tarihsel gelişimi; iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinde dış kaynak kullanımıyla birlikte, Ortak Sağlık ve Güvenlik Biriminin tanımı ve unsurları ele alınmıştır.

İkinci bölümde Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerinin hukuki statüsü, kurduğu ilişkiler çerçevesinde; birinci sırada zorunlu personelinin işlev ve işlerliği; ikinci sırada çalışanları arasında ön planda bulunan iş sağlığı ve güvenliğinde yetkin olan personeli ile bunların mesleki güvenceleri; üçüncü sırada da uygulamada çoğunlukla bir alt işveren olması

nedeniyle, daha geniş kapsamlı şekilde ana işlevi olan alt işverenlik kurumu iş hukuku bünyesinde değerlendirilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde de, Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerinin, aynı zamanda işveren kimlikleri nedeniyle özel yapıları göz önünde tutularak, iş sağlığı ve güvenliği alanındaki, yükümlülükleri, tazminat ve kamusal nitelikteki yaptırımlar kapsamındaki sorumlulukları incelenmiştir.

